

Η ορθόδοξη ανθρωπολογία & το μυστήριο του ανθρώπου

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η ορθόδοξη ανθρωπολογία, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη διαμόρφωση της στάσης της Εκκλησίας (των πιστών, του ιερατείου, των

θεολόγων) απέναντι στα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό τουλάχιστον υποστηρίζεται από θεολόγους, οι οποίοι διατυπώνουν επιφυλάξεις, αν όχι την αντίθεσή τους, σε αυτά. Αντιλήψεις, όπως η αυτονομία του ανθρώπου, η ικανότητα του να αναπτύσσεται με το νου και τις εσωτερικές του δυνάμεις, που αποτελούν τη βάση των «γνωστών διακηρύξεων», θεωρούνται, ότι κρύβουν μια «αμφισβητήσιμη ιδεολογία», η οποία βρίσκεται σε ευθεία αντίθεση με το «μυστήριο του ανθρώπου» και προάγουν μια «απλουστευμένη» ανθρωπολογία.^[1]

Το «μυστήριο του ανθρώπου» αποτελεί βασική προϋπόθεση της ορθόδοξης χριστιανικής ανθρωπολογίας, η οποία είναι το θεμέλιο του θρησκευτικού σωτηριολογικού πλαισίου στο οποίο επιδιώκει να εντάξει τον άνθρωπο η ορθόδοξη εκκλησία προκειμένου να τον οδηγήσει στη σωτηρία. Το συγκεκριμένο ανθρωπολογικό πλαίσιο έχει δογματική κατοχύρωση και όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω δεν είναι συμβατό με την αμφισβητήσιμη ιδεολογία η οποία κρύβεται πίσω από τις γνωστές διακηρύξεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στη σύνοψη της ορθόδοξης ανθρωπολογίας, που επιχειρεί ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας στην εν λόγω μελέτη^[2] γίνεται προσπάθεια να αποσαφηνιστεί η ιδιαίτερη οπτική θεώρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την ορθοδοξία. Το ερώτημα που τίθεται είναι: Υπάρχει μια σαφής ορθόδοξη ανθρωπολογία, «ένα πλήρες ανθρωπολογικό σύστημα»^[3] στους Πατέρες της Εκκλησίας; Με σύγχρονους επιστημονικούς όρους, δεν υφίσταται κάποια μελέτη, η οποία να αποδίδει την έννοια του ανθρώπου και με σχολαστικότητα να περιγράφει την ανθρώπινη οντότητα. Ενώ ο άνθρωπος αποτελεί το κεντρικό πρόσωπο της ορθόδοξης θεολογίας δεν θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε, ότι ορίζεται επαρκώς και επακριβώς η οντολογική του ταυτότητα. Εκφράσεις για τον άνθρωπο όπως «θεολογικό αίνιγμα» και «φυσικό θαύμα» είναι βέβαιο πως δεν αποτελούν διαφωτιστικούς ορισμούς, οι δε προτάσεις περί της ανθρώπινης φύσης η οποία «προσανατολίζεται εσχατολογικά προς το αληθινό τέρμα της, προς το μυστήριο του μέλλοντος, στο πλαίσιο του οποίου πιστεύεται ότι θα ακεραιωθεί»^[4], απομακρύνουν ακόμα περισσότερο το ενδεχόμενο της επιστημονικά ακριβούς ανθρωπολογίας.

Η ορθόδοξη ανθρωπολογία είναι θρησκευτική και φιλοσοφική, διότι ασχολείται όχι μόνο με τη «φυσική» αλλά και την «πνευματική» σύσταση του ανθρώπου και αναζητεί «τον εγκόσμιο και τον μεταφυσικό προσανατολισμό του, υπό τους ερμηνευτικούς περί ύπαρξης και ζωής όρους της χριστιανικής Εκκλησίας.»^[5]

Το γεγονός ότι στους Πατέρες η ανθρώπινη ύπαρξη παρουσιάζεται άλλοτε, ως τρισύνθετη (νους, ψυχή, σώμα) και άλλοτε ως αποτελούμενη μόνο από ψυχή και

σώμα (με τον νου στην περίπτωση αυτή να συμπεριλαμβάνεται στο χώρο της ψυχής) [6], φανερώνει τελικά ότι αυτό που ενδιαφέρει τους Πατέρες είναι ο άνθρωπος, ως ενιαίο σύνολο, δηλαδή το ανθρώπινο πρόσωπο[7]. Ο Ανατολικός χριστιανισμός αντιλαμβάνεται το ανθρώπινο πρόσωπο «συνολικά και συνθετικά» οι δε όποιες διακρίσεις φαίνεται να έχουν καθαρά τεχνικό χαρακτήρα. [8] Παρότι αναφερόμαστε στην ορθόδοξη ανθρωπολογία, κανένας ανθρωποκεντρικός προσδιορισμός δεν επαρκεί για την προσέγγιση του «μυστηρίου της τελικής αποκατάστασης» [9] το οποίο και νοηματοδοτεί την έννοια του ανθρώπινου προσώπου. Πρόκειται, λοιπόν, για μια ανθρωπολογία που υπερβαίνει κατά πολύ την όποια επιστημονική ή φιλοσοφική θεώρηση, που αγνοεί το «μυστήριο του ανθρώπου».

Παρατήρηση: Συνεχίζουμε τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της εργασίας “ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ” του θεολόγου Παναγιώτη Πολυχρονόπουλου.

[1] Αναστάσιος, ό.π., σ.74

[2] Ό.π., σ.79

[3] Τερέζης Χ, στο συλλογικό έργο, *Η Ορθοδοξία ως πολιτισμικό επίτευγμα και τα προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου τ. Β, ’* εκδ. ΕΑΠ, σ.42

[4] Ό.π., σ.42

[5] Ό.π.

[6] Ό.π., σ.43

[7] «Η έννοια του προσώπου εις το απόλυτον και οντολογικόν περιεχόμενόν της γεννάται ιστορικά μέσα από την προσπάθειαν της Εκκλησίας να εκφράσει οντολογικά την πίστην της εις τον Τριαδικόν Θεόν.» Ιωάννης Δ. Ζηζιούλας, «Από το Προσωπείον εις το πρόσωπον. Η συμβολή της πατερικής θεολογίας εις την έννοιαν του προσώπου», Στο *Χαριστήρια εις τιμήν του Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνης Μελίτωνος*

, Πατριαρχικόν Ίδρυμα Πατερικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1977, σ.294 (στο εξής «Από το προσωπείον»)

[8] Τερέζης Χ, *ό.π.*, σ.43

[9] *Ό.π.*